

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Глобальна тенденція сучасних днів полягає у відставанні здатності людини адаптуватися до змін навколишнього світу. Постійне зростання інтелектуалізації праці, розширення потреб особистості, швидка зміна технологій – все це спроможне необхідність заміни такого підходу як «освіта на все життя» на інший підхід – «освіта через все життя».

Професійна діяльність державних службовців вимагає дотримання одного з основних принципів постіндустріального суспільства – принципу «навчання протягом усього життя». Тому студенти, які будуть працювати в органах державної влади, будуть стикатися з чередуванням ролей, функцій, позицій, що робить обов'язковим постійне підвищення кваліфікації, професіоналізму, в цілому – постійному розвитку цілісної особистості.

Головним завданням сучасного державного службовця є здатність до нестандартного вирішення різноманітних проблем. Сьогодні, вищі навчальні заклади повинні формувати успішних, конкурентноспроможних фахівців, сприяти формуванню цілісної, гармонійно розвиненої особистості.

З метою вирішення означеної задачі необхідно з'ясувати, що таке цілісна особистість та визначити, що конкретно можна зробити для формування останньої.

Знаходячись в стані постійної трансформації, суспільство звертається до гуманістичних цінностей, таких як безпека, добробут, гідність, свобода та ін. Необхідним постає формування цілісної психологічно здорової особистості, з потребою до самоактуалізації, відповідальної за своє життя та здатної до конструктивних стосунків з іншими людьми.

Поняття людської цілісності відноситься до ряду універсальних понять, не має чіткого визначення.

В різні часи розвитку людської цивілізації мислителі вкладали своє розуміння в поняття цілісності [5]. Античний філософ Сократ протиставляв в людині «професійне начало» - «сакральному», вважаючи, що останнє реалізується підсвідомо в стані екстазу і захоплює людину цілком. Саме в стані натхнення людина – цілісна.

В епоху Середньовіччя, навпаки, «професійне» - підносилося. Для майстра тих часів справа його рук – органічно поєднана з ним справа його життя, тобто, основа цілісності.

В часи Відродження в людині більш цінувалася різнобічність діяльності та універсальність рис характеру. Цілісна людина мала в собі сукупність усіх внутрішніх сил та можливостей.

Психологічна концепція XIX ст. розглядає цілісну людину як мікрокосм, використовуючи терміни: конгруентність, інтеграція, гештальт, психосинтез.

В першій половині XX ст. вводиться поняття гештальту як сутності, яка є і яка зникає, коли ціле руйнується як компоненти. Однією з розвинених сучасних психологічних концепцій є гештальт-психологія.

Дослідник К. Роджерс вводить поняття конгруентності, розуміючи при цьому точну відповідність між досвідом, що переживає особистість, та його усвідомленням. Конгруентна людина щира в своїх почуттях та їх проявах, не вдається до самообману, достатньо знає себе, здатна створювати довірливі стосунки. Саме усвідомлення актуального досвіду дозволяє їй бути ефективною в різних життєвих ситуаціях та вичерпно використовувати можливості сьогодення.

Дослідження в галузі нейрофізіології свідчать про існування фізіологічних основ цілісності [5]. Після відкриття в XIX ст. функціональної асиметрії півкуль головного мозку нейрофізіологи та психологи говорять про два різних способи пізнання, визначаючи значне

домінування лівої півкулі та ігнорування можливостей правої. Виявлено, що діяльність лівої півкулі забезпечує аналітичне дедуктивне мислення, мовні функції, раціональне відношення до життя, в той час як права півкуля допомагає розуміти невербальні аспекти спілкування, відповідає за образне метафоричне мислення, пов'язана з чуттєвою сферою людини, проявляється в цілісному сприйнятті образів та інтуїтивному розумінні ситуації. На думку дослідника мозку Р. Сперрі, люди страждають від наслідків своєрідної епідемії однобічного мислення. Під час навчання це виявляється в тому, що студенти, в яких домінує робота лівої півкулі, є більш успішними, досягаючи високого рівня в репродуктивній діяльності, проте їм важко розвернути свій потенціал при вирішенні творчих завдань. В той час, студенти, у яких переважає права півкуля, відчують себе неповноцінними через нетрадиційний спосіб мислення. Звичка покладатись на логічні аргументи та ігнорувати почуття призводить до поглиблення внутрішнього конфлікту, невротизації особистості. З іншого боку, схильність керуватись лише почуттями та ірраціональними імпульсами перетворює життя людини в суцільний хаос. Специфіка підготовки майбутніх спеціалістів державної служби передбачає посилене навантаження лівої півкулі мозку, з метою пробудження творчого потенціалу.

Для формування цілісної особистості є важливим поєднання раціонального та емоційного, здатності як до свідомого вивчення поставленої задачі, так і до задіяння несвідомих внутрішніх ресурсів, що проявляються в інтуїтивних творчих рішеннях, переживаються як стан натхнення. Отже, необхідним постає зняття дихотомії лівої та правої півкуль. Як наслідок, формується людина, з одного боку,- організована та відповідальна, з високим рівнем інтелекту та компетентності, з іншого боку,- з розвинутою творчою уявою, здатна до нестандартних рішень в різних ситуаціях.

Проблема людини пов'язана не лише з проблемою її виживання, вона пов'язана з проблемою виявлення цілей, інтересів, прагнень окремих людей і всього людства як цілісної системи. Тому однією з актуальних проблем стає поєднання системних досліджень і ціннісно-нормативних підходів до розроблення методологічних питань аналізу діяльності людини.

Діяльнісна сутність людини включає в себе такі моменти:

- світоглядну і професійну спрямованість, яка передбачає установку особи на розвиток якостей, необхідних для успішної праці, на отримання необхідних знань, навичок та досвіду.

- морально – вольові якості, необхідні для самореалізації, ділового співробітництва (енергія, наполегливість, цілеспрямованість, тощо)

- інтелектуально – естетичний потенціал особи, що містить у собі пізнавальні процеси, уміння оцінювати результати своєї діяльності;

- психолого – фізіологічний стан (здоров'я і нормальне психічне самопочуття, необхідне для підтримання працездатності, уміння витримати серйозне нервово та фізичне навантаження без зниження продуктивності.

Звичайно, перелічені моменти здебільшого мають характер належного і дозволяють окреслити коло проблем підвищення активності людини.

Об'єктивна активність виступає як виконання корисних для суспільства дій, а суб'єктивно – як діяльність на основі суспільно значущих мотивів поведінки. Соціальна активність як така властивість творчої життєдіяльності людини характеризує здатність особи взаємодіяти із зовнішнім світом з метою його суспільно – корисного перетворення.

Виділяються типи пасивності:

- нігілістична спрямованість поведінки і способу життя;

- стихійно – егоїстична активність тих, хто зайнятий лише собою;

- втеча від відповідальності;

- неінтенсивна робота.

Причому пасивність може виступати у двох основних формах:

1) ситуативний - відхід, втеча від реальної дійсності при вирішенні окремих, локальних питань

2) перманентній - свідомо повсякденна відмова від основних видів соціальної активності.

Більшість дослідників, що займалися проблемами педагогіки, сходилися в одному: немає для людини завдання важливішого, ніж стати людиною. Саме це положення слід вважати за головну мету у сфері освіти.

На жаль, наша вища освіта основні свої чинники пов'язувала з необхідністю оволодіння знаннями. Тим часом динаміка соціальних процесів призвела до усіляких бід і трагедій, бо хороші фахівці і знавці своєї справи не змогли подолати антигуманні тенденції та антиморальні прояви, які поступово наростали у суспільстві. Як наслідок, ми потрапили у своєрідний гуманістичний вакуум, вирватись з якого дуже важко.

У методологічному плані, потрібно мати на увазі, що суспільство має кінцевою метою розвиток та вдосконалення самої людини, формування всебічно розвиненої особистості. З цими питаннями пов'язано і вдосконалення духовних та моральних основ суспільства. Духовність же в перспективі свого розвитку передбачає рух до цілісності та єдності істини, доброти та краси. Через це професійне та соціальне зростання обов'язково повинні розвиватись в нерозривній єдності з духовним вдосконаленням людини.

Сьогодні, з метою удосконалення влади, створення оновленого, потужного й дієздатного державного апарату, становлення професійної, політично нейтральної та авторитетної державної служби затверджена стратегія реформування системи державної служби в Україні, яка визначає головні напрямки якісних перетворень у цій сфері, серед яких підготовка студентів п'ятих курсів, бажаючих працювати на державній службі в Центрі підготовки та перепідготовки кваліфікації [2].

Формування цілісної особистості потребує суттєвих змін характеру діяльності кадрових служб органів виконавчої влади. Останні ж повинні зосередитися на аналітичній та організаційній роботі з кадрового менеджменту, аналізі ефективності діяльності відповідного органу, його структурних підрозділів, професійної діяльності кожного державного службовця, прогнозуванні розвитку персоналу, плануванні кар'єри державних службовців, забезпеченні їх навчання та моніторингу ефективної роботи.

Відповідно до вимог Закону України « Про державну службу» щодо необхідності фахової професійної підготовки державних службовців нагальною постає проблема значного розширення підготовки (зокрема в рамках вищої школи) та перепідготовки (в рамках післядипломної освіти) за спеціальностями галузі освіти «Державне управління».

Особливо гостро постає проблема підготовки, підвищення та перепідготовки професійної кваліфікації на місцевому рівні, де працює більше половини всіх державних службовців. Треба врахувати і той факт, що в процесі децентралізації управління, передачі державної власності до комунальної суттєво ускладнюються та розширюються функції місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування, зростають вимоги до рівня професійної компетентності їх кадрів, особливо керівних.

За час, що минув після прийняття Закону України «Про державну службу», сформована мережа навчальних закладів цієї системи, до складу якої входять Українська Академія державного управління при Президентові України, її чотири регіональних інститути у м. Дніпропетровську, Львові, Харкові та Одесі, 63 вищих навчальних заклади та 23 центри підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівних державних підприємств, установ та організацій. Крім того, до діяльності у цій сфері залучено понад 40 галузевих інститутів, 10 магістратур при 10 вузах України. [2].

Зараз дуже важливо забезпечити такий рівень підготовки майбутніх спеціалістів, який відповідав би вимогам не лише проведення адміністративної реформи, а й модернізації усієї

системи управління України. Крім того, слід впроваджувати досвід розвинених країн з питань організації системи підготовки кадрів для державної служби, з урахуванням особливостей нашої країни.[3] Все це сприятиме пошуку шляхів розвитку науково обґрунтованої, динамічної та ефективної системи підготовки державних службовців та виробленню стратегії реформування цієї системи і дозволить їй стати складовою загальної реформи державного управління.

Очевидно, що забезпечити відповідну сучасним вимогам підготовку кадрів шляхом короткотермінового перманентного навчання державних службовців неможливо. Прискорення темпів оновлення та розширення інформації, знань призводить до надшвидкого застарівання раніше отриманої освіти й загострює проблеми професійної придатності фахівців у даній специфічній галузі людської діяльності. З цих причин безперервність освіти державних службовців як професіоналів стає єдиним можливим шляхом вирішення складних завдань економічного, суспільно – політичного, соціального і культурного розвитку країни.

Процес підвищення кваліфікації державних службовців умовно поділяється на чотири основні етапи: вивчення потреби навчання, постановка мети й розробка програм (професійних програм, програм тематичних короткотермінових та постійно діючих семінарів, програм стажування тощо), безпосереднє навчання (реалізація програми) та оцінка ефективності навчання.

Удосконалення системи підготовки обумовлене, перш за все, стратегією та змістом реформ і перетворень, в котрих все більше підвищується роль особистісного фактору, наукових знань, професіоналізму та компетентності кадрів державного апарату. Зміст та рівень їх спеціального, фахового навчання мають носити випереджаючий характер, враховувати високий динамізм соціальних процесів, завдання та труднощі становлення нової моделі державного управління, кадрового забезпечення державної служби.

Таким чином, зараз дуже важливо забезпечити такий рівень підготовки студентів, який відповідав би вимогам не лише проведення адміністративної реформи, а й модернізації усієї системи управління України. Це сприятиме пошуку шляхів розвитку науково обґрунтованої, динамічної та ефективної системи підготовки нової генерації, та виробленню стратегії реформування цієї системи і дозволить їй стати складовою загальної реформи державного.

Враховуючи актуальність розглянутої проблеми, думається, що назріла необхідність створення оптимальних умов для формування у майбутніх спеціалістів загальнолюдських ціннісних орієнтацій, соціального і гуманістичного мислення.

Література:

1. Закон України про державну службу// Вісник державної служби України.-1995. -№1.
2. Гомаль В.П., Чукаєва В.О. Державна служба (курс лекцій).- Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2002.-314 с.
3. Опанасюк Г. Тенденції підготовки державних службовців у країнах Центральної та Східної Європи. – Київ: Вид – во УАДУ, 2001.-284 с.
4. Кочетков А.И. Теория формирования личности. СПб: изд. «Питер», 2007. – 456 с.
5. <http://conf.vstu.edu.ua/humed/2006/txt/06mlafco.php/>